

DELA VSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v službu praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejema

Posamezna številka Din 150 — Cena: za 1 mesec Din 500, za četrt leta Din 1500, za pol leta Din 3000; za inozemstvo Din 700 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. Štev. čekovnega računa 14.900

Ob občnem zboru strokovne zveze viničarjev

Dne 7. avgusta t. l. se bodo delegati vseh krajevnih skupin že dvanaestič zbrali k rednemu letnemu občnemu zboru »Strokovne zveze viničarjev« v Ljutomeru. Skupščina naše viničarske in kršč. socialistične strokovne organizacije bo to. Važno je to dejstvo za nas, ko držimo viničarji vključno vednim intrigam nasprotnikov našega pokreta in vključno vsem težkim časovnim razmeram svojo strokovno organizacijo, jo vedno bolj krepimo in utrjujemo. Zavedamo se pač vsi do zadnjega, da nam je strokovna organizacija vse. Važno je, da se pri tej priliki spomnimo nekoliko tudi nazaj na čase, ko še nismo imeli organizacije, oziroma na čase, ki so nam organizacijo prav za prav prinesli. Marsikdo bo mogoče iz tega dobiti drugačne pojme in marsikomu se more s tem razvozljati vprašanje, zakaj ima ta naša organizacija svoj začetek in svoj sedež ravno v neznanem Ljutomeru, ko vendar razteza svoje delovanje tudi na druge vinorodne kraje.

Leta 1918., po razsulu avstro-ogrske monarhije, ko so se vračali naši viničarski fantje in moške od vseh strani z bojišč in iz ujetniških taborov na borne domove k svojim siromašnim in zapuščanim družinam, ko so našli le vsepovsod stradanje, obup in neizmerno draginjo, ko razen morebitne razcefrane vojaške obleke in boleznih niso ničesar s seboj prinesli, takrat je bil položaj viničarskega ljudstva naravnost nevzdržen. K neurejenim razmeram, ki so ravno nastale radi novih državnih mej, je od madžarske strani sem grozila boljševiska revolucija. Prekmurje je bilo po »rdečih« že zasedeno. Na 5. novembra je gorela že Strigova v Medjimurju, demolarane so postale tam trgovine in vse. Vlomi so se nadaljevali vedno bolj na široko in ven na vinske griče, v zidavnice in v kleti bogatih vinogradnikov, kateri so pred podivjano množico pobegnili in si tako komaj rešili le golo življenje. Oseba varnost takrat je bila splošno malenkostna, revolucionarni duh, predvsem radi bede in vojnih posledic ter bridke usode in razočaranja, da so ravno siromašni in delavski sloji morali vso vojno najbolj drago plačati, pa je bil tako mogočen, da je bila potrebna le še iskrica in v nerazsodne viničarske mase bi se lahko zanetil upor proti vinogradnikom. Ne pa to morda radi kakšne prevratne ideje, marveč le radi bede in prenizkega zaslužka.

Strah je postajalo pri vsem tem vse bogatejše posestnike in vinogradnike. Zato so takratni odločujoči činitelji, nekateri vinogradniki in javni delavci ogroženih ljutomerskih goric, začeli misliti in dajati inicijativo na viničarje same, da je treba na vsak način za omiljenje nevzdržnega položaja nekaj ukreniti. Priče nam še danes morejo potrditi, kako je ravno pokojni p. Ivan Pavc iz Gornje Radgone, kot takratni upravitelj ogromnih admontskih posestev in vinogradov, ki jih ima ta samostan v naši državi, dal prvi pobudo nekaterim osebam, ki so imele zvezo z viničarji ljutomerske okolice, da jih pripravijo do nekega skupnega združenja. Marsikateremu se bo zelo čudno zdelo, ker so takrat razni ljudje izven viničarskega stanu začeli agitirati za organizacijo viničarjev, da so na takih shodih nastopali kot največji boritelji za viničarja, ravno nekateri vinogradniki, njihovi oskrbniki, župniki in drugi. »Viničarska organizacija in novi viničarski red« je bila takrat parola. Nebroj anket in razgovorov se je vršilo za novi viničarski red ravno na pobudo

teh. Organizacija je takrat od te strani uživala obilno gmotno in moralno podporo. Težaven položaj viničarjev se je poudarjal o vsaki priliki in rešitev viničarskega vprašanja so si nekatere stranke postavljale celo kot del svojega programa.

In sedaj? — Komaj dvanaest let je še od prvega ustanovnega občnega zbora »Strokovne zveze viničarjev in kmetijskih delavcev«, kakor se je organizacija takrat imenovala, pa je že vse drugače. Prvotni pobudniki so šli; predvsem, ko se je uzakonil novi viničarski red. Danes stoje nam daleč ob strani, ako niso že prešli ravno med največje naše nasprotnike. Tisti, ki so nekaj toliko govorili in kazali razumevanja za novi viničarski red, se danes z vso silo zagajajo v njega in zahtevajo celo ukinitve. Jugoslovanske strokovne zveze, ki so jo nekoč klicali na pomoč, ne morejo več trpeti. Smo krščanska strokovna organizacija, kakor od začetka, pa za naše članke in dopise ni več prostora v katoliških časopisih, kakor samo v »Delavski Pravici«. Niso nam več odprta vrata tako svobodno v dvorane naših katoliških in prosvetnih domov, kakor to v prejšnjih časih. Vse kar pišemo, govorimo in delamo za pravico bednega viničarskega delavca, vse od najnižje pa tja do najvišje točke pokreta in obrambe za naravne in pravne pravice našega človeka, smatrajo za nesmisel, za hujskarijo in demagogijo. Ob vsakem koraku moreš zadeti na očitek »boljševik«, predvsem pa na očitek, da hočemo ravno organizirati viničarji upropasti vinogradnike. Spomnim se, ko bi imel na našo zahtevo neki časopis, ki je ravno med ljudstvom naših vinorodnih krajev zelo razširjen, prinesiti besedilo ravno uzakonjenega viničarskega reda, oziroma njegovo pravilno razlago, pa se je vse to gladko odklonilo. Trebalo je bolj bilo pisati o indijanskih kačah in o japonskih šegah. In to časopis, ki je svoj čas mnogo prostora posvetil ravno viničarskemu vprašanju. Zakaj vse to in nenekad tako? Pogledi so jasni.

Vse, kar so nekoč govorili, nikdar z dejanjem storiti niso nameravali. Bilo je le pesek v oči, ali če se vrže kost lačnemu psu, da med glodanjem iste vsaj nekoliko pozabi na lajež iz lakote. Viničarsko vprašanje bi naj bilo le na papirju, po shodih in agitaciji, do praktične rešitve, do take, od katere bi naj v resnici tudi viničar kaj imel, pa naj bi sploh nikoli ne prišlo. Politične razmere so se potem boljšale in tisti gotovi ljudje so se zopet čutili dovolj varne in neomejene gospodarje nad delavstvom. To je bila prevara, ki smo jo videli na svoje lastne oči in katera nas mnogo uči. Da nismo takoj pobrali zapuščenih delcev organizacije l. 1924. in da nismo zagrabili viničarji sami, brez vsakogar in da nam ne bi tako zvesto stala s svojo pomočjo ob strani Jugoslovanska strokovna zveza, nikdar ne bi imeli ne današnje »Strokovne zveze viničarjev« in tudi nikdar viničarskega reda. Pa, da se nismo postavili strogo na lastno strokovno izrečno delavsko stališče, nikdar ne bi mogli za naš stan in za naše člane priboriti tolikih uspehov.

I. Viničarski kongres leta 1926. v Ljutomeru je bil za nas pravcati binkoštni dan. Od takrat zaznamujemo vedno večji razmah naše organizacije na vse kraje, da imamo danes že 26 skupin. Povsod smo se opirali na lastno moč in na božjo pomoč, uverjeni, da delavsko strokovno organizacijo morejo voditi k uspehom in napredku le voditelji, ki so iz

sredine delavstva samega. Treba je prijateljev, smo jih veseli, ako jih imamo tu in tam, nikdar pa se ne sme pozabiti, da se stavba mora začeti le pri temelju, ne pri strehi, da se pri tem ne sme preiti nobenih podrobnosti, katere pa zopet najbolj razume ravno delavec sam. Kdor ne zasleduje posebnih ciljev na račun delavstva, mora pač odkritosrčno pritrditi, da je ravno tako. Opozicije nimamo. Občni zbor bomo tako mogli popolnoma in nemoteno posvetiti nujnim vprašanjem organizacije. Vsi smo kakor ena sama

velika družina, ki svoje neodvisnosti ne popusti. Preveč nas pri tem že uči preteklost. Borimo se, da postane krščanski nauk vsaj v krščanski družbi življenje. Ker hočemo to, pa nas sovražijo in nam mečejo polena. Hočemo vztrajati, ker bodočnost je naša! Zato prisrčno pozdravljeni vsi tovariši delegati, ki pridete na občni zbor! Pozdravljeni, zavedni borci, voditelji skupin in pionirji kršč. socialističnega strokovnega pokreta, za naše viničarske pravice in lepšo bodočnost!

P. Rozman.

Položai v Nemčiji

(Nadaljevanje.)

Stranka delavcev in kmetov.

Tretja politična stranka, ki temelji na krščanstvu, je stranka delavcev in kmetov Nemčije.

Ta stranka ni nastala morebiti radi kakšnih osebnih diferenc z voditelji starih krščanskih strank, kakor so hoteli neki krogi njen postanek utemeljiti, nastala je iz čisto naravne potrebe. Njen postanek je bil postulat sedanje dobe.

V Nemčiji dobite isto sliko kot drugod. Široke plasti ljudstva so v veliki bedi, ne radi uboštva Nemčije, ampak radi tega, ker se steka njeno bogastvo samo v roke nekaterim. Kako porazdeliti premoženje pravično, da bo v korist vsemu narodu, to je glavno vprašanje. S tem vprašanjem se seveda v zvezi tudi druga vprašanja, ki so logični razporeljaj prvega vprašanja (na pr. ureditev države v celoti z vsemi njenimi nalogami).

Za Nemčijo je torej življenjsko vprašanje socialno vprašanje. Kdo ga bo rešil? Ali dajejo sedanje stranke jamstvo, da ga bodo mogle rešiti? Trdimo, da ne. Socialno vprašanje je namreč naloga vsega naroda. Tega vprašanja ne moremo rešiti po gotovih pravilih ali po gotovih normah, ki naj do potankosti veljajo za ves svet. Gotove principe more sicer postaviti človeštvo kot temelj, toda podrobnosti spadajo v čisto svojstveni okvir posameznih narodov. Niti ena izmed starih strank nima teh svojstev. Krščanske stranke in njihovi voditelji se bojijo enega: da bi precenili sedanji gospodarski in družabni red iz vidika krščanstva, da bi šli prav do temeljev, da bi iz ugotovljenih rezultatov izvajali posledice in da bi javno rekli: to je za nič in kvarno, radi česar zahtevamo tak in tak red. Vsega tega ne zmorejo ali pa nočejo.

Naravnost značilno je, kakšen pritisk izvajajo na vse, ki hočejo veljati za pozitivne kristjane, da priznajo »Quadragesimo anno«, hočejo ji celo dati nekako nezmotljivost in da je obvezna pod vestjo, kar je seveda napačno, saj ne gre za dogmo, dočim pa niso še ničesar ukrenili, da bi na temelju papeževih okrožnic izgradili točen gospodarski in družabni red. Tega tudi ne bodo napravili, ker niso deloma sposobni, deloma pa tudi nočejo radi svojega kapitalističnega mišljenja, hočejo le politični kapital kovati. Vse socialno udejstvovanje kristjanov pod takimi pogoji ne pomeni ničesar odrešilnega za naš narod, ampak le navadno krpanje v korist največje prevare, ki se imenuje kapitalizem.

Največjo politično silo pri nas predstavljajo fašisti pod vodstvom Hitlerja. Dvig in porast Hitlerja dokazuje, kako je naš narod notranje razrvan. Kajti za delovno ljudstvo je to največji nesmisel. Delovno ljudstvo ravno hoče, da bi postale drugačne razmere, da se stre moč kapitalizma, da dobe brezposelni delo in kruh. Hitler predstavlja pa ravno nasprotno. Hitler predstavlja namreč politično organizirano silo kapitalizma.

Hitler ne pomeni rešitve socialnega vprašanja, ampak socialno reakcijo, ki se je pričela deloma že pod dr. Brüningom, izvaja jo v še večji meri von Papen, predhodnik Hitlerjev.

Kaj pa marksisti? Fronte marksistov predstavljate dve stranki: socialdemokratska in komunistična stranka. Je še par manjših stranic, ki pa zaenkrat ne pridejo v poštev.

Ta fronta ima dve hibi. Ni edina, ampak se medsebojno bori na življenje in smrt. Mogoče bo sedanji režim v tem pogledu koristil. (Kakor so pa najnovejši dogodki pokazali, gresta vsaka svojo pot. Opomba uredništva.) Zaenkrat še ni tiste notranje skupnosti, ki pomenja neizprosno udarno silo, pod katero mora vse kloniti.

Udejstvovanje te fronte tudi ni v skladu z dušo nemškega naroda, zato ne more zajeti njegovih dejanskih življenjskih zakonov. Zato ste obe nekako tuji napram vsemu temu, kar imenujemo ljudsko, kar je v ljudstvu že od nekdaj globoko ukoreninjeno, preveč pride v njih do veljave internacionalnost. S tem nočemo reči, da je internacionalnost za človeštvo kvarna. Nasprotno. Koristna je, ako je izvedena v pravih mejah.

Praksa te fronte pa še manj daje garancijo, da bi mogla sama rešiti socialno vprašanje. Socialna demokratska stranka danes ne predstavlja več čistege marksizma. Njena moč sloni sicer več ali manj na strokovnih organizacijah, vendar pa je v njej toliko meščanskega elementa, da se pozna to že v javnem udejstvovanju. Meščanstvo čuti, da nekaj ni v redu, čuti, da ni za njega mesta v raznih kapitalističnih strankah, zato se je pričelo seliti. Kot stranko bodočnosti smatra socialdemokracijo. Zato je svoj korak namerilo tja. Znalo je priti tudi na več ali manj vodilna mesta. Ni pa bilo vzgajeno za marksizem, manjkala mu je tradicija. Kljub dobri volji se je v politiki pričela uveljavljati meščanska ideologija, pričeli so kompromisariji tudi tam, kjer ne bi smeli. Ni čudno, da je priplaval socialna demokracija v vode centra. Bila je glavna opora dr. Brüninga. Za vse napake njegove vlade je soodgovorna tudi ona. V javnosti ne predstavlja torej več čistege marksizma, ampak bi jo mogli označiti najbolj točno z »desničarskimi marksisti«.

Komunistična stranka je glede marksizma brez dvoma veliko doslednejša kakor socialdemokracija. Je tudi silno požrtvovalna, vendar pa nima tistega elana, kakršnega bi pričakovali glede na celotni položaj, zlasti pa glede na to, da imamo v Nemčiji nad 6 milijonov brezposelnih, naravnih in največjih revolucionarjev proti sedanjemu kapitalističnemu redu. Kljub temu ne napreduje.

Na eni strani je kriva njena nedostopnost glede verskega vprašanja. Hoče posnemati Rusijo in meni, da je njena glavna naloga propaganda za brezverstvo, boj proti Bogu.

Poročila z delavskih bojišč

Jugoslovanska strokovna zveza

Kovinarji

Razgovor o zaposlitvi nezaposlenih

Jesenice. Vodstvo Kranjske industrijske družbe je obvestilo upravni svet družbe o včerajšnjem dogodku nezaposlenih. Tekom dopoldneva je dospel na Jesenice podpredsednik upravnega sveta g. Praprotnik. Glavnemu zaupniku delavstva je potom vodstva sporočil, da želi razgovora z voditelji strokovnih organizacij v zadevi včerajšnjega dogodka.

G. Praprotnik je pri razgovoru uvodoma pojasnil, da je vprašanje zaposlitve vsega delavstva absolutno nemogoče iz razlogov:

1. Tovarna nima naročil. Naročila prihajajo vsak dan v manjšem obsegu. Obstaja resen strah, če se bo še moglo obratovati z normalnim obratovanjem.

2. Kljub temu, da je že sedaj zaloge preko 40 milij. dinarjev, bi tovarna še delala na zalogo, pa nima obratnega kapitala. V inozemstvu kljub obilnim naporom ne dobi posojila. Od Narodne banke je obljubljenih 10 milij. Din. Prejeli smo jih pa samo 5 milijonov, drugih pet je še v zraku. Za obratovanje pa se rabi mesečno 15 milij. Din.

3. Država še ni omajala uvoza. Preko Jesenice se vozijo iz inozemstva izdelki, ki se pridelujejo tukaj. Intervencije od naše strani so zaman. Kartel zahteva razdelitev trga, kakor je bilo. Izstopiti ne moremo, ker bi bili še bolj prizadeti na trgu v domači državi.

Tovarna je pripravljena ob danih pogojih ustreči željam delavstva, kar se tiče nedostatkov pri redukcijah.

Zastopniki delavstva so ob tej priliki ponovno iznesli željo, da, ako je zaposlitev v resnici absolutno nemogoča, tedaj naj se redukcija izvrši na temelju pravičnosti, to je, da se upoštevajo leta zaposlitve in socialni stališče posameznika. Nujno pa je, da se zaposlijo oni delavci, ki imajo več let službene dobe pri podjetju in oni, ki so hranitelji družin.

G. Praprotnik je naročil navzočemu tehn. ravnatelju g. inž. Dostalu, da se vsa stvar ponovno prouči in na prihodnjem razgovoru z delavsko delegacijo na podlagi konkretnih poročil vsa zadeva reši in zaključi.

Poleg tega pa je bila iznešena želja, da se delavstvu glede na veliko redukcijo plač in drugih dajatev da nazaj premog in drva pod pogoji, ki so bili prej v veljavi. G. Praprotnik je izjavil, da bo glede premoga jako težko, dasi on ni proti. Upravni svet je v tem različnega mnenja. O tem se bo sicer še govorilo v septembru ali oktobru. Glede drv pa izjavlja, da se bo morda dalo ukreniti na sledeči način: Kranjska industrijska družba bi dala na leto brezplačno toliko bukovega lesa, kolikor ga po predpisih sme na leto posekati. Ta drva bi napravljali nezaposleni delavci. Drva bi faktično stala samo toliko, kolikor bi stala delovna moč. Po tem načinu bi se na eni strani zaposlilo jeseniško delavstvo, po drugi strani pa bi omogočilo cenejši nakup drv, ker bi ne bilo posrednika. Izjavlja, da je to sicer samo še njegov predlog, upa pa, da bo z njim prodrli. S tem se je razgovor zaključil.

Prihodnji razgovor bo bržkone po preteku par dni, tako da bo zadeva v pogledu nedostatkov pri redukcijah do konca meseca rešena.

Lesno delavstvo.

Rimske Toplice. Dogovor glede načina izplačevanja zaostankov plače delavstvu v tovarni podjetnikov je neizvršljiv, in sicer zaradi tega, ker trgovci nočejo kreditirati. Ne delavstvu, ampak podjetniku.

Ker je tako, bo pa moralo podjetje skrbeti, da dobimo delavci pravočasno izplačane svoje plače. Če ne, bo treba ugotoviti, kje je denar, ki ga dobiva podjetje za prodano blago. Saj ga pošilja celo v London, Indijo in druge inozemske kraje. Če ne bo šlo drugače, bomo poklicali na pomoč oblast, da ugotovi. Tu vendar ne gre, da bi podjetnik izplačal delavstvo še pri izplačevanju že itak borih plač.

Poleg tega nam podjetje obljublja, da bomo praznovali, dočim delajo v Jurklostru samo 5 ur dnevno. Zato tovariši, pozor! Mogoče je to samo maneuver proti nam. Naj pride že karkoli, vsak trenutek nas mora najti pripravljene.

V Jurklostru so ravno take razmere, kakor pri nas. Če ne še slabše. Pač isti podjetnik. Toda tovariši ne obupujejo. Pripravljajo se, da bodo izvedli čim močnejšo organizacijo. Tako je prav!

NAROČI BESEDO

Na drugi strani je preveč »lesena«. Svoje borbe ne vodi v skladu z ljudskim hotenjem in razpoloženjem, ampak po marksističnih naukih, ne da bi se vživela v nemški narod kot tak.

Vse dosedanje stranke se dajo preveč voditi od predvojnih nazorov, držijo se preveč tako zvanega svetovnega naziranja. Odklanjajo vse, kar se ne strinja z njihovim svetovnim naziranjem, radi česar se ne morejo poglobiti v ideologijo svojega nasprotnika in ga objektivno oceniti. V sedanje stanje pa mora priti nekaj novega, bolj širokogrudnega in globokega. Ravno radi tega je osnovana stranka kmetov in delavcev. O tej nalogi prihodnjč.

Razno

Hrastnik. V steklarni so usmiljene sestre organizirale delavsko kuhinjo, katero obiskuje že 60 abonementov. Hrana je po ceni in dobra. Voditelji marksistov so vzlovoljeni, ker jih njihovi ljudje ne ubogajo, da bi kuhinjo bojkotirali. Prve se strah, da bo marksizem trpel, drugi se brigajo le za dobro hrano.

Tržič. Zaradi krize v tržiški industriji je mnogo delavstva ostalo brez zaslužka. Tudi še zaposlenemu delavstvu se je zaslužek zaradi skrajšanja delovnega časa skril.

Tržiška podjetja so z majhno izjemo že v normalnih gospodarskih razmerah slabo plačevala svoje delavstvo. Temu vzrok je največ v tem, ker v tržiške tovarne zahaja na delo do dve tretjini podeželskega delavstva, med katerimi je večina takih, ki jim je zaslužek v tovarni le za priboljšek. Ti kmetijski sinovi in hčere so voljni delati pod vsakimi delovnimi pogoji in za vsako plačo, ker imajo življenjske možnosti doma pri starših. Razumljivo je, da s tem zelo škodujejo delavstvu, ki živi izključno od zaslužka v tovarni. Zlasti se to močno čuti v sedanji krizi, ko se šestokrat odpušča zaslužka potrebno delavstvo, v delu pa ostanejo zaslužka nepotrebni. Ravno tako podjetja skrajšujejo delovni čas, namesto da bi odslužili zaslužka nepotrebno delavstvo. Gotovo je, da so taki delavci vedno bolj priljubljeni pri podjetnikih kot pa tisti, ki zahtevajo za pošteno delo najmanj tudi pošteno eksistenco.

Pri reševanju pereče socialne bede, ki vlada med tržiškim delavstvom, bo predvsem treba, da se začne operacija od te strani. Nujno in potrebno je, da se za to vprašanje zanimajo tudi odločujoči činitelji, in to v prvi vrsti naša občina, ki je iz lastnih kakor tudi splošnih interesov svojih občanov v tem pogledu dolžna storiti vse, da se potrebno delavstvo obvaruje še hujše bede. Dokler vlada sedanja gospodarska kriza, so potrebne sledeče mere, da se zaščiti domači zaslužka potrebni delavci:

1. Podjetja naj sprejmejo ukaz v delo vse delavce, katerih življenjska eksistenca nujno zavisi od zaslužka. Namesto teh naj podjetja odpuste zaslužka manj ali celo nepotrebne.

2. V slučaju nadaljnjih redukcij naj odpušča delavce, ki niso odvisni od zaslužka v podjetju.

3. Skrajšanje delovnega časa naj se odredi šele tedaj, ko bodo odstranjeni vsi delavci in delavke, ki niso potrebni zaslužka. Odločujoče oblasti naj odredijo, oziroma naj dajo nalog vsem okoliškim občinam, da ne bodo izdajale delavskih knjižic kmečkim sinovom in hčeram brez dokazane upravičenosti na zaslužek, da se s tem omeji dotok v tovarne, kakor tudi beg z dežele. Delavstvo, ki živi od zaslužka v podjetjih, kakor tudi vsi poklicni činitelji, ne smejo iti mimo tega nujnega in važnega vprašanja, da obvarujejo tržiško poklicno delavstvo in njihove družine še hujše bede.

Hrastnik. Kemična tovarna v Hrastniku namerava s 1. septembrom t. l. ukiniti malenkostno pokojnino, ki so jo dosedaj uživali stari dosluženi delavci. Pokojnina je znašala mesečno od 15 do 200 Din. Prizadetih bo okoli 6 oseb. Radovedni smo, za koliko so se znižale dijete upravnim svetnikom in za koliko so omejili svoje razkošno življenje. Menimo, če je kriza, da bi morali zmanjševati izdatke tam, kjer je kaj vzeti, ne pa pri tistih, ki že itak nič nimajo.

Lepo zborovanje jeseniških kovinarjev

Jesenice, 24. julija 1932.

V nedeljo, dne 24. julija se je v Krekovem domu vršil lepo obiskan javni shod delavstva, ki sta ga sklicali Strokovni skupini Jesenice-Javornik. Shodu je predsedoval tov. Peter Arnez. Strokovni tajnik tov. Lombardo je v izčrpnem govoru poročal o novem osnutku pravilnika bratovskih skladnic in anketi, ki se je pred kratkim vršila v Beogradu. Pojasnil je vse težave, ki se stavlajo na pot, vse dobre in slabe strani novega pravilnika. Za tako stvarno poročilo o tem važnem vprašanju smo tov. tajniku zelo hvaležni.

Tov. Rozman je poročal o položaju delavstva, industrije in brezposelnosti. V poročilu je točno analiziral položaj delavstva, ki je vedno obupnejši. S statističnimi podatki je dokazal, da nosi riziko in največ žrtev v tej krizi ravno delavstvo. To je posebno podčrtal v drugem delu svojega govora, kjer je istotako s številkami dokazal, da kriza za gospodarske kroge ni tako občutna in se sploh vse prevlači na ramena delavcev in namesčencev. Bilance in poročila industrije ter bančnih zavodov to dovolj jasno dokazujejo. Kriza se ne bo rešila samo z večjimi redukcijami, dočim ostajajo dobički skoraj vedno enaki. To stanje še bolj poslabša položaj in krizo zaostre. Kjer ni kupne moči, tam tudi ni kaj prodati.

Ugotovil je, da trpi posebno naša železna industrija na tem, ker izdelke, ki bi jih lahko izdelovali doma, preveč uvažajo.

Najtežje poglavje sedanjega časa pa je brezposelnost. Tudi delavci radi na svoje brezposelne tovariše pozabljajo in se premalo brigajo zanje. Z ugotovitvijo, da za nas veliko bolj veljajo besede, ki jih je objavil »Trgovski list«, »da bodo v bodoče posamezni stanovi imeli samo toliko pravic, kolikor bodo močni in sposobni si jih uveljaviti«, je zaključil svoj govor.

V duhu tega poročila sta bili predlagani in tudi sprejeti dve resoluciji, da se odpisjeta na odločujoča mesta. Na željo tov. Čelešnika, predsednika SMRJ, pa se bo z odposiljativjo počakalo, da se skliče javni shod, ki ga bodo sklicale vse strokovne organizacije, na kar se bosta temu shodu še enkrat predložili. Poleg tega se je sprejela tudi resolucija o nujnih zadevah sedanjega časa, ki se je poslala gospodu škofu dr. Gregorju Rožmanu.

Pri raznoterostih je tov. Gasser poročal o zadnjih dogodkih glede zaposlitve brezposelnih delavcev. Razgovori so se vršili med zastopniki posameznih strokovnih organizacij, ki so se zedinile v tem vprašanju, da skupno v najkrajšem času to pereče vprašanje s podjetjem uredijo.

Lepo uspehi shod je tov. Arnez ob 12 zaključil z željo, da naj bi besede, ki so padle, rodile tudi sadove in od nas tolikokrat poudarjeno in željeno skupno sodelovanje, kadar gre za naša osnovna vprašanja, to je za kruh in zaslužek.

Kovinar.

Še o kvalifikaciji viničarjev

Zelo smo hvaležni g. Štamparju za njegov članek v »Kmetovalcu«. Saj nam je s tem dal najlepšo priliko, da moremo naši javnosti povedati marsikaj, česar ne bi mogli, ko bi ne bilo povoda za to. Stvaren in globok odgovor je že zadnjič napisal naš tov. P. Rozman, toda zdi se nam zelo važno, da še nadaljujemo debato o tem, predvsem, ker gre za čast in pravico vsega viničarskega ljudstva.

Ni bil sedaj prvi primer, ko se je nam viničarjem očitala nesposobnost za delo. Izredno malokdaj pa se taki očitki slišijo od strani pravih lastnikov vinogradov. Največkrat in običajno dobimo take očitke od strani uslužbencev, to je od strani paznikov, šafarjev in nekaterih oskrbnikov. Zakaj to? Kakšne posledice in iz česa je sploh mogoče ugotoviti, da viničarji res nismo sposobni in na svojem mestu? Ali ni glavni smoter našega poklica tak, da vsak svojemu gospodarju pridelamo vina, kolikor največ se da. Dokaz! Vsak vinogradnik že vnaprej vprašuje, precenjuje in našteva, koliko polovnjakov, oziroma hektolitrov vina mu približno mora prinesiti trgateg. In če se potem govori o množinah pridelanega vina, katerega je vedno, celo nadprodukcija, tedaj je iz tega dovolj razvidno in popolnoma ugotovljeno, da smo viničarji svojo nalogo vedno izvrstno izvedli. Samo

po naši strokovni sposobnosti, po naših žuljih in znoju, se tako vsako leto polnijo sodi in kleti z vinom. Očitki: moralna manjvrednost in strokovna nesposobnost viničarjev imajo čisto drugo ozadje in svoj poseben namen od ljudi, ki si nadevajo nalogo, da so branilci interesov vinogradništva, to predvsem šafarji.

Običajno imajo vsi večji vinogradniki nastavljene in tudi dobro plačane nadzorovalne organe nad delavci. Več ali manj so taki absolvirali ali kmetijski ali vinarsko šolo. Naloga teh bi morala v glavnem biti, da s svojim znanjem, teoretično in praktično, pospešujejo kmetijski pouk in da usposablajo podrejene delovne moči, da morejo čim vestneje in popolneje vršiti svoja dela. Vsi smo pa lahko priče, da se to skoraj nikjer ne dogaja. So pa k temu tudi gotovi razlogi. Mnogim ni na tem, da bi viničar v vinogradništvu toliko znal, kakor njegov predstojnik šafar. S tem bi marsikateri vinogradnik uvidel nepotrebno šafarja, katerega mora boljše plačati kot viničarja, bi rajši izhajal samo z viničarjem, bi njemu lahko plače še priboljšal in bi še prihranil nekaj na sedanjih izdatkih. Gorice bi imel prav tako obdelane, kot jih imajo danes tudi vsi tisti, ki nimajo šafarjev.

Zato je nevarnost, da kdo izgubi služ-

Upton Sinclair:

DOLARJI

roman

(Naslov v izvirniku: Mountain City)

II.

Tako se je odigravalo življenje Rusherjeve družine prvo leto v Zionu. Ubijali so se vsak dnevni čas, dokler se je le moglo kaj videti in včasih tudi pri svitu leščerbe. Od časa do časa so dobivali od družbe denar in potem plačevali najemnino za svojo zemljo in obresti od vknjižbe; z ostankom pa so se rinili do naslednje jeseni. Žal se je zdelo, da denarja noče biti zadosti. Jedli so najcenejšo hrano in krpali storo obleko in čevlje, a si le niso mogli pomagati dalje. Otroci so si morali iskati priložnostnega dela, namesto da bi hodili v šolo; in kaka priložnostna dela pa naj so, lepo vas prosim, v kraju, kjer se vsi prebivalci bavijo samo s peso, ki jo oglasi tvorniškega koncena hvalijo kot edino donosni sadež, kot predmet, ki edini more rediti njihove blaginje. Po vsem kraju je med pridelovalce pesi vladala mrmrajoča nezadovoljnost, družili so se v zadruge. Ubogi Jack Rusher, ki ni niti slutil, kaj je gospodarsko in politika, in se je le težko za kaj odločil, je imel na izbiri dvoje: ali naj se stavi po robu vsemogočni sladkorni družbi, katere agenti so bili neutrudni v svojih groznih in spletkah, ali pa naj da po nosu svojim sosedom in bratom po prepričanju, ki so pošiljali k njemu odposlanstva, da bi mu pihala na dušo. Jasno, da se je Jack hotel ravnati po Mru. Crumbacku; toda Mr. Crumback je dejal, da ne sme oškodovati ne najemnikov ne družbe. Naslednji dan pa se je prikazal družbeni agent in pošepetal Jacku Rusherju, da je navodilo banke tako, naj ne stopa v zadruge; tako so Rusherjevi ostali zunaj, sosedje pa so jih preklinjali in prezirali.

Ko se je potem bližal čas, da bi določili ceno za novo

žetev, so odšli zastopniki zadruge, kakih sto mož po številu v Mountain-City in sedli z zastopniki sladkorne družbe Rocky-Mountain k posvetovalni mizi. Še ko so se ti razgovori vršili in še preden je bilo kaj sklenjeno, je »Rocky-Mountain-Post«, veliki list, ki je obvladoval vse duševno življenje male države, že natanko vedel, kaj bo prišlo in je po vsej državi razširil posebno izdajo: »Nova cena za peso šest in petdeset za tono. Obdelovalci zaslužijo 20.000 dolarjev. Zagotovljena konjunktura na sladkornem trgu.«

Med tem so pa zastopniki zadruge dirjali, grozili in bečali med štirimi stenami hotelske obednice, kjer se je seja vršila; vsi divji so zapustili sobo in izjavljali, da njihove skupine ne bodo prihodnje leto sadile prav nikake pese več. Zdaj se je začel bojni pohod propagande in spletke, vojna v malem, ki se je razširila na poljedelska ozemlja večih držav. Smoter vsega je bil ta, da bi tvornice pregovorile zadostno število sadilcev, da bi obdelali svoja polja. »Edina hrana za farmerjevo blaginjo«: listi, banke, politiki, vsi so ponavljali to geslo, farmer pa je proučeval tržna poročila, če bi morda ne našel kakage drugega sadeža, ki bi se bolj izplačal, ves zaskrbljen in obotavljaje se, saj je šlo za življenje njegove družine.

Liza je hodila po tujih hišah za delom, Magde, srčkana, je bila kljub ugovorom prisiljena, da je poskušala na isti način svojo srečo. Tom je bil prevoznik in Jed je hodil v šolo. Naj so bili vsi skupaj lačni, kakor so že hoteli, Jed je moral imeti svoj pouk, ker je bil »ta brihtni« v hiši. Naj je bila Liza še tako trudna, gulila se je z njim iz knjig, da ga je lahko vodila, Zmerjala in naganjala ga je ter mu bila vedno na vratu. Ob nedeljah so hodili v cerkev, prvič ker so potrebovali božje pomoči, in drugič, ker so bili tam pod nadzorstvom Mra. Crumbacka; in dokler jih je imel priliko videti v pobožni molitvi, bi si težko, težko tvegali, da bi jih pognal iz hiše. Jed Rusher si je zapomnil dvojni nauk, da je za onostransko življenje treba delati to, kar pravi pridigar, za ta svet pa se je treba ravnati po gospodu ravnatelju in bankirju.

bo in iz tega vzroka je takim tedaj nujno potrebno, da ustvarjajo z denunciacijami in obrekovanji pri vinogradnikih vedno tisto prepričanje, da morajo šafarje brez-pogojno imeti, češ, ta divji viničarski »Volk« drugače ne dela, če mu ne stoji vedno paznik za hrbtom. Vse bi pokradli, vse uničili, morda celo trto bi posekali mi viničarski nemoralneži, ako bi naenkrat moralo zmanjkati valpetov nad nami. Zato malokateri prihaja med nas kot učitelj in vzgojitelj, ampak ravno obratno kot najhujši nasprotnik delavstva. Celo knjigo gorja bi mogli napisati, ki se ga baš taki ljudje zakrivili nad ubogim našim viničarskim ljudstvom in skoraj vedno brez vsake vednosti pravega gospodarja vinogradnika, ali pa, da je bil isti, od njih stalno drugače obveščen, kakor je bila resnica.

Prežalostno poglavje je to. In če se danes že javno hoče naš viničarski stan denuncirati kot malovreden, da ne zasluži prav nobene zakonite zaščite, tedaj pač moramo podčrtati sledeče: Če smo vam postali danes že premalo sposobni za delo, ste to pač sami zakrivili. Na-

mesto šikan in zlobnih naklepov, kako bi nas pri pravem gospodarju počrnili, kako bi nam zaslužek in pravice odtegnili, nam dajte rajši pouka. Ne samo s suknjo na rami okoli nas in s palico na roki po »grabicah« in po pivnicah v boljši družbi, marveč vzemite motiko v roke, pa škropilnico ter žvepljanko na hrbet in z nami na delo. V Nemčiji n. pr. morajo šafarji in pazniki sami vzporedno delati z delavci in ne drže rok v hlačnih žepih, kakor je to pri nas. Zato so z vsakim delavcem tudi mnogo bolj prijazni in socialni, ker sami dovolj okusijo trdote dela in tako tudi sami najbolj vedo, da samo od dela brez pravičnega zaslužka prav nihče živeti ne more. S tem bi takoj pridobili čisto drugačne pojme o viničarjih in o viničarskem vprašanju, kakor jih imajo danes. Vse dotlej pa, dokler bodo taki nastopali kot brezdelni gospodje, za katere naj zopet ravno viničar dela in trpi, pa nimajo najmanjše pravice dajati na katerikoli način spričevala o morali in kvalifikaciji našega viničarskega stanu.

Kdor ne dela, naj ne je!

X.

Doma in po svetu

Gospod knezoškof dr. Gregorij Rožman je obhajal pretekli teden 25 letnico svojega mašništva. Odklonil je vsako slovesnejše praznovanje, le pritrkavanje zvonov v soboto zvečer širom ljubljanske škofije je naznanjalo vernikom ta pomemben dogodek. Želimo, da bi gospoda knezoškofa spremljalo krepko zdravje, ki ga uživa ob srebrni sveti maši tja do zlate sv. maše.

Razorožitvena konferenca se je končala zelo žalostno. Z glasovi 41 držav (proti sta bili Nemčija in Rusija, 8 držav pa se je glasovanja vzdržalo) je bila sprejeta prazna resolucija, katero je več tednov pripravljali češkoslovaški zun. minister Beneš. Pravi, da je konferenca »odgodena«, kar je pač zelo mila beseda za popoln fiasko. Prav na tej konferenci se je do golega razgalila militaristična politika današnjih kapitalističnih držav.

Istočasno kot o »uspehih« razorožitvene konference pa poročajo o tajnem oboroževanju Italije, ki čisto na tihem gradi 14 novih bojnih ladij. — Prav tako pa se oborožujejo še kar naprej vse druge države. V francoskem parlamentu je poročal neki poslanec, da je Francija na vzhodu tako utrjena, da ji nobena še tako močna armada ne more blizu, Angleško vojno brodovje ima prav te dni velike manevre. Istotako italijansko.

Nemčija gre v svojem političnem razvoju naglo v fašizem. Temu se s čisto politično-taktičnimi potezami upirata z vso silo socialna demokracija in katoliški centrum. Toda njihova gesla gredo neslišno mimo ljudskih plasti, ki se spričo varanih nad obupno oklepajo fa-

šizma, ki naj bi jih pripeljal nazaj v stare čase gospodarske in politične močne Nemčije. Fašizem je dejansko že na vladi, kajti Papen je s svojimi ministri — baroni prav za prav le predhodnik Hitlerja. Tudi ukrepi te vlade so čisto fašistovski. Odstavila je zadnji teden celo vlado na Pruskem, ki so jo kot znano sestavljali socialni demokrati in centrum in imenovala komisarja. S tem je spravila v svoje roke vso politično oblast. Zelo veliko vprašanje pa je, če se bo socialnim demokratom in centru posrečilo s političnim paktiziranjem ubraniti Nemčijo pred fašizmom. Gotovo bi bili potrebni že danes bolj radikalni nastopi. Zanašati se na volilne rezultate bi bilo pa celo brezupno. Gotovo je namreč, da reakcionarci ne bodo z lepa in mirno dali komaj pridobljene oblasti iz rok, pa naj izpadejo volitve tako ali tako. Morda je bilo zelo pogrešeno, da so se pruski ministri mirno umaknili in je prav radi tega fašizem bitko že morda dobil.

Italijanski fašizem ima velike notranje težave. Te dni je Mussolini odstavil kar pet ministrov, svojih najožjih sodelavcev. Iti so morali: zun. minister Grandi, fin. min. Mosconi, pravosodni minister Rocca, minister za korporacije Bottai in prosvetni minister. Imenovani so bili novi mlajši ljudje, čisti fašisti, dvoje ministrstev, zunanje in korporacijsko pa je prevzel Mussolini sam.

Med Francijo in Italijo je nastala ostra carinska borba. Na mnogo artiklov sta naložili vladi zelo visoke carine.

Rusko-poljska pogodba o nenapadanju je bila podpisana 25. julija v Moskvi.

Duhovnik in delavec

S premnogih strani se slišijo pritožbe duhovščine, da se delavstvo vedno bolj odteguje veri in cerkvi. Kaj pa je temu krivo?

Prva in kardinalna napaka je ta, ker se duhovščina premalo zavzema za interese delavstva. Dostikrat se noče prepričati in oživeti v delavčeve razmere, dostikrat se tudi premalo zanima za poznanje delavske zakonodaje. Z eno besedo: duhovnik je postal nekako tuj delavcu, njega gleda delavec kot svojega predpostavljene uradnika.

Izgubila se je ona prava duhovna skupnost, katere je vladala v dobi apostolstva, izgubila se je ona družabnost, katere je v oni dobi prevladovala. Verniki so izgubili zaupanje v božjega namestnika, samoposebi pa je v duhovniku ugasnila prvotna gorečnost do ljudstva kot vernikov. To delo vrše dandanes samo še misijonarji v raznih paganskih pokrajinah. Za časa apostolov je bilo torej drugače. Ako pregledujemo zgodovino onih časov, se prepričamo, kako so apostoli vplivali na vernike, gojili v njih duha skupnosti, da so vsi bratje in sestre Kristusovi, da je le tak družaben red pravičen, ki ne izžema revežev. Mnoge apostole je stalo tako delovanje življenje. In ravno v tem je bila njihova moč in sila. Vsak človek gleda božje poslanstvo le kot človek in če vidi v tem poslanstvu svojega dobrotnika, mu kaj rad sledi.

Taki dobrotniki so bili apostoli kot izvrševalci oporoke Kristusove, ki jo je zapustil v evangelijih. Zato je vsak vernik lahko živel življenje evangelijev. Delavstvu pa ni danes omogočeno tako življenje. S tem je izgubilo vero v nadnaravno življenje. Ravno na tem polju pa je velika naloga duhovnika. Te naloge pa ne sme vršiti samo v cerkvi, ampak ima še večje torišče zunaj nje. Veliko slučajev je, da vidi delavec duhovnika le samo v cerkvi, ali kadar ima kaj potrebnega opraviti pri njem. Prav malo pa je slučajev, da bi se mogel kaj potrebnega razgovoriti z njim in s tem ustvariti ono potrebno prijateljstvo, katero bi moralo vladati med njima.

Prav radi tega delavec čisto ne vidi v duhovniku služabnika božjega, ampak navadnega zemljana, ki je podrejen današnji kapitalistični družbi.

Vsako tako delovanje duhovščine je le v škodo družbi in cerkvi. Po Kristusu smo združeni vsi verniki v eno družino. Zato je vsak posameznik del te družine, posamezne družine pa tvorijo tako rekoč vogelne kamne tej stavbi. Iz tega sledi, da duhovnik ni poklican božjo besedo govoriti samo v cerkvi, ampak pri poedincu in v družini. Božjo besedo je potrebno dobro razlagati. Ne samo v svetišču, tudi zunaj. V mnogih slučajih pa se opazuje, da se še v cerkvi razlaga

beseda božja zelo raztrgano in malo-pomembno, kar dokazuje, da se duhovnik ni prav nič pripravil na službo božjo. Ako delavec vse to vidi, gleda in posluša, ni čudno, če izgublja pravo gorečnost do verskih dolžnosti.

Drugo kar je v zvezi z mlačnostjo vere med delavstvom je pa to, da v razmerah kapitalističnega družabnega reda nima delavec eksistenčne možnosti. S tem izgublja vero v nadnaravno življenje. Vzporedno s tem pa prihajajo med delavstvo razni marksistični svobodomiselci, ki mečejo delavstvu male drobtinice in tako uravnavajo delavsko miselnost v drugo smer. Delavstvo sledi v življenju tistemu, ki pride prej k njemu.

Najtežje stališče imamo pri tem krščanski socialisti. Kot kristjani moramo vedno zagovarjati duhovščino, kot poštenjaki pa tudi moramo priznati, da so res napake, ki kot verniki želimo, da se odpravijo.

Kakšno, bi rekli, reformacijo tu predlagamo? V delavske kraje takih duhovnikov, ki bodo delavsko vedo poznali in z delavstvom čutili, delali med njim za versko obnovo in zboljšanje njegovega eksistenčnega prava. Pospešiti je treba pravo družabnost. Družabna politika naj se ne vodi samo po pridobivanju denarja kot kšeft, ampak vsestransko pravično kot je delal naš Krek, kateremu je delavstvo v vsem zaupalo kot očetu. Duhovnik ne bodi samo božji namestnik v cerkvi, ampak istotako tudi zunaj. Posebno se je duhovniku potrebno posvetiti mladini, jo vzgajati pravilno, ne samo v športu, temveč duhovno jo preobraziti, ker ti so naši bodoči pionirji cerkve in družbe. Med vse sloje delovnega ljudstva se je treba potruditi. Le na ta način je mogoče razbliniti tisti strah, katerega vidi marksizem v duhovnikih. Le s tem je mogoče prav izdatno poživiti vero v Boga med delavstvom. Zavedajmo se: Dobremu pastirju je čreda še vedno sledila z največjim veseljem in zaupanjem.

Teh vrstic v našem delavskem listu ne pišem kot kritik, ampak kot željo, da bi tako bilo. Krščanski socialisti bi vsakega takega duhovnika z veseljem pozdravili.

Delavec.

Pripomba urednika: Ta članek smo priobčili, dasi se v celoti z njim ne strinjamo. Priobčili smo ga pa: 1. ker je naš list delavsko glasilo, ki ga vzdržujejo sami delavci. 2. Da pokažemo, kako hrepene delavci po takšnem duhovniku, da bi res našli v njem pravega in iskrenega prijatelja.

Zasužnjeni vajenci

Juljska revija »Radniška zaščita«, ki jo izdaja Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu, je prinesla zanimiv članek o vajeniškem vprašanju. Med drugim tudi navaja:

1. da delajo vajenci po 12 in 13 ur na dan. Pri nas so pa podjetja, v katerih morajo delati vajenci od 5 ure zjutraj do 9 ure zvečer. Nato morajo pa še pospravljati delavnico;
2. da stanujejo v nehigijenskih prostorih in v življenjskih prilikah, ki so kvarne njihovega telesnemu razvoju;
3. da nimajo ponekod proste niti nedelje, ker morajo posecati šolo ali pa opravljati težaka dela mojstrom;
4. da nimajo prav nobenih počitnic;
5. da ostaja njihova izobrazba negativna, ker morajo preveč delati, radi česar se ne morejo učiti.

Te ugotovitve so rezultat popolnoma nepristranskega opazovanja. Čudno je, da se more dogajati kaj takega kljub temu, da imamo čisto jasne zakonite odredbe o zaščiti delavcev in posebej še o zaščiti mladoletnih delavcev. Opisano stanje dokazuje, da se ta določila ne izvajajo.

Kdo je kriv?

V prvi vrsti delavci sami. So neorganizirani, nezavedni in kapitalistično usmerjeni. Ko ne bi bilo tega, bi zahtevali od podjetnikov, da morajo izvajati zakonito določeni delovni čas. Posebej bi se morali zavedati, da morajo vzeti svoje tovariše vajence v zaščito, zlasti še, ker so slabejša stran in največkrat brez zaščite od strani staršev ali drugih svojcev. Končno pa tudi radi tega, ker so to bodoči nosilci delavskega gibanja. Zato morajo ostati krepki, zlasti se jim pa mora vcepiti zavest skupnosti in da ne smejo nikoli napraviti v življenju,

Tako je živel Jed dve leti, vse do trenutka, ko je razpok silnih moči v hipu predrugačil usodo vsega človeštva. Ljud-Evropa se je zagnala v vojno. To je značilo, da bodo milijoni odtrgani od svojega rednega opravila in bodo dobili novo nalogo, namreč to, da bodo uničevali tujo lastnino. Veliki narodi so začeli večati svoje dolgove in so izdajali denar za vedno nove stvari. Deset milijonov ljudi je po-jedelo toliko sladkorja, kot še nikdar poprej, in isti čas je prenehal uvoz pesnega sladkorja iz Nemčije. Tako je zazvenel v tem kotu daljnega Zapada glasen krik po sladkorju in hkratu se je pojavilo pomanjkanje delovnih moči. Agentje Rocky-Mountainke sladkorne družbe so se kar na lepem začeli cediti v prekipevajoči velikodušnosti, člani Rusherjeve družine so lahko dobili dela, kolikor so le hoteli, in višjo mezdo, kot so si jo upali zahtevati. To stanje je držalo štiri usodna leta v Jedovem življenju in je značilo zanj: temeljit obisk šole in boljše hrano, da je lahko dosegel navadno telesno višino prebivalcev na daljnem Zapadu, namreč meter osemdeset. Da se je imel za to zahvaliti le poboji milijonov svojih soljudi v Evropi, to mu ni delalo sivih las; to vse je smatral za dobro srečo, Liza pa je bila z dušo in telesom prepričana, da je tu posegla vmes sama dobrotna Previdnost.

III.

Nekega mrzlega oktoberskega dne v drugem letu vojske je Jack Rusher ves dan garal na svojih njivah, pulil peso, se znojil ter se mimogrede stoje prepiral s sosedom, ki ga je hotel pripraviti do vstopa v zadruge. Mogoče je k nesreči kaj pripomogla okoliščina, da se je Jack pregrešil in potegnil več požirkov iz steklenke; vsekakor ga je še tisto noč pograbilo hudo prehlajenje; prihodnji dan je zdravnik to označil kot pljučnico in dva dni pozneje je mrliški oglednik označil vse skupaj kot dober posel, ki se ga izplača vršiti. Tako je bilo v življenju Rusherjevih konec s peso; banka je zaplenila ostanek pridelka za kritic vknjiženega dolga. Mr. Crumback pa je zgolj iz najčistejše srčne dobrote izjavil, da je pripravljen pustiti jim nekaj poso-

jila, da bi Liza lahko v mestu najela hišo in odprla majhen pension.

Bilo je sredi sezone, vse mesto je bilo zvrha polno. »Sladkorni trampci«, tako so imenovali delavce, ki so v živahnih sto dnevih prihajali v tvornice, so dobro služili in dobro plačevali jed in stan. Mr. Crumback je izrabil svoj vpliv pri sladkorni družbi in je dosegel, da je družba delavcem odtirala denar za pension in ga izplačevala neposredno Lizi, tako da je bila ona neke vrste uradna lastnica tega delavskega zavetišča. Bankir si je na ta način zavaroval svoje obresti in Jed se je iz tega znova učil, kako važno je za človeka, da se vedno in povsod trdno drži mogočnjakov.

Tom Rusher si je presrbel mesto prodajalca v neki trgovini; tam je bil zdaj za vse življenje varen. Svoji sestri je bil reden in priden najemnik, ki je v redu plačeval. Madge, srčkana, se je naveličala težkega dela in strogega Lizinega evangelija o napredku. Nekega dne je prikoračila k nji in ji razodela, da se je pravkar zaročila z nekim avtomobilskim kleparjem; s tem se je torej izključila iz družinskih računov. Jed je stopil v višjo šolo in v prostem času je opravljal različna hišna dela.

Po korakih se mu je jasnila skrivnost sveta. V Alamitu se mu je posvetilo, da ne čuti prav nič veselja za to, da bi bil hlapec, tu v Zionu pa, da ga tudi nima, da bi postal kmet. Naj si »napravi« denar kjerkoli, samo da njivah si ga prav zadržno ne bo. V teh treh letih, ki jih je moral prebiti v penzionu kot hišni pomočnik, je prišel na to, da tudi ta posel ni pravo opravilo zanj. Saj človek na noben način ne more zavreti gostov, da je ne bi tu ali tam brez plačila pobrisali. Nikdar jih ne moreš dovolj nasititi in prepričati, da ne bi po sobah igrali in popivali ko mrhe.

Potem je Jed opazoval »sladkorne trampe« in poslušal njihove pogovore. Spoznal je, da tudi delavec noče postati. Delo v tvornici je bilo strašno, nenehoma so ljudi preganjali sem in tja med rjovečim hruščem drdrajočih strojev ali pa po žehteči vročini kotlarn; z dela so prihajali tako izčrpani, da so kar padali v postelje in spali kot štori.

kar bi bilo proti tej delavski skupnosti. Če bi preiskovali ponašanje delavcev in pomočnikov napram vajencem, bi dobili veliko težkega in obtežilnega materiala proti njim.

Kriva je tudi vsa naša javnost. Briga se za vse nebitne zadeve. Za to, kdo je ostal zmagovalac v boksanju, v nogometu itd., le za to ne, kako se godi našemu v našem gospodarstvu in sinovom našega naroda. Menijo, da je čisto v redu brezvestno izrabljanje bednih vajencev.

Končno bi pa želeli, da bi bile tudi naše javne oblasti, občine itd. v tem pogledu aktivnejše. Zavedati se moramo tega, da ne obstoja avtoriteta zakonov le tam, če se izpolnjujejo le nekateri zakoni, ampak v tem, če se izpolnjujejo prav vsi zakoni.

Vajeniško vprašanje je velepomembno vprašanje. Tega se morajo zavedati zlasti delavske strokovne organizacije in mu posvetiti čim več pažnje.

Iz Avstrije

(Konec.)

Strokovne organizacije se trudijo, da bi v sporazumu s podjetniki dosegle za delavstvo 40-urni delovni teden. Krščanska strokovna organizacija pri teh pogajanjih predvsem zahteva **prepoved nedeljskega dela**. Ima pa pri tem nasprotnika pri marksistih. Dunajska delavska zbornica n. pr. s socialdemokratsko večino in kljub ostremu odporu naših tovarišev se je izrekla **proti prepovedi nedeljskega dela**, češ, »da velja pri mnogih kolektivnih pogodbah nedelja za delovni dan«, kot da bi bile vse delovne pogodbe večne in neizboljšljive. Tudi kulturni boj! — Avstrijska vlada je izdelala nov osnutek za **zakon proti večkratnim zaslužkarjem**. Krščanska strokovna organizacija pri njem marljivo sodeluje, saj bo ta zakon odprl mnogo službenih mest.

Socialdemokratje očitajo krščanskim strokovničarjem, da so le **privesek** krščanske socialne stranke in da so **štrajkbreherji**. Organ centrale je odgovoril na zlobno podtikavanje, da krščanske stro-

kovne organizacije **niso nikak del** stranke in da noben vodja politične delavske organizacije ni obenem funkcionar strokov. organizacije, tudi ne Kunschak. Glede štrajkbreherstva pripominja, da socialdemokratje posebno radi organizirajo na svojo pest štrajke v onih podjetjih, kjer obstoja tudi krščanska strokovna organizacija. Mnogokrat je tak štrajk za lase privlečen in ima le namen izigrati drugo organizacijo. Velikokrat pa naprtijo socialdemokratje očitek brez vsake podlage. Naknadno se je namreč že ugotovilo, da so bili pravi štrajkbreherji socialisti in komunisti sami.

Krščanske strokovne organizacije so padle vkljub hudi krizi lansko leto le za okoli 3000 članov na 108.420 članov. 7 organizacij izkazuje porast, 13 pa neznamenat padec. Dohodki so prvič po vojni znatno padli. 21 zvez posameznih strokov. članov so zelo narastle in so znašale čez 32 milijonov dinarjev. Strokovne organizacije so izvedle mnogo mezdnihih bojev same ali z drugimi organizacijami. Strokovne organizacije imajo 33 listov s skupno naklado 114.000 izvodov. V organizaciji — posebno v njenem časopisu — je zelo delaven znani duhovnik dr. K. Lugmayer.

Od organizacij je letos slavila svojo 25. letnico nameščenska strokovna zveza. Od organizacijskih delavcev je praznoval tajnik centrale svojo 50-letnico.

—ant.

Proletarska kultura

»Beseda«.

Naročnike obveščamo, da bo izšla prihodnja številka »Besede« kot dvojna številka za avgust in september koncem avgusta. — Uprava.

Krekova knjižnica.

Drugo letošnjo knjigo A. Nexö: »Prokletstvo« bodo dobili vsi naročniki »Krekove knjižnice« prve dni avgusta. Seveda le tisti, ki niso s prispevki v zamudi. Knjiga bo ena najlepših, kar jih je doslej izdala »Krekova knjižnica«.

Ali je res?

Pred kratkim je odpustila tvrdka »Slograd« v Ljubljani pri delih na Ljubljani okoli 40 delavcev. Delavci trdijo, da so bili odpušteni večji del tisti, katerim bi moralo podjetje na temelju zadnjega dogovora zvišati plačo od 3 Din na 3.50 na uro. To zadevo bo treba natanko preiskati. Če bi se izkazalo, da imajo delavci prav, bo treba proti takemu postopanju nastopiti z vso ostro.

Delavci se pritožujejo, da jih je podjetje odpustilo brez odpovednega roka. Tudi v tem pogledu bo treba jasnosti. Ne le delavstvo pri tej tvrdki, ampak splošno vsa stavbna podjetja prakticirajo to. Kar čez noč je delavec na cesti. Tukaj bodo morale pristojne oblasti zelo strogo poseči vmes. Zakon mora veljati za vse, ne samo za delavce.

Pridobivaj novih članov za Jugoslovansko strok. zvezo!

Čevlji PENK

so najboljši in najcenejši. Posebno delavski čevlji se priporočajo.

Kolodvorska ulica št. 35 - Ljubljana

KNJIGOVEZNICA

JUGOSLOVANSKE TISKARNE, prej K.T.D

LJUBLJANA

KOPITARJEVA UL. 6/II

Čitalnica in tvornica poslovnih knjig - Stalna velika zaloga vsakovrstnih salda-konti, štrac, journalov i. dr. lastnega izdelka

Čitaj „Delavsko Pravico“!

**Produktivna zadruga
kleparjev, inštalaterjev
in sorodnih strok
Ljubljana, Gregorčičeva ulica 11**

Telef 22-65

Se priporoča za vsa v
to stroko spadajoča dela.

Idejni razvoj nemške krščanske strokovne organizacije

Slovenci se radi zgledujemo pri Nemcih. Tudi širitelji naše jugoslovanske strokovne organizacije krščanskega delavstva so našli pobudo za svoje delo v Nemčiji. Nemška organizacija je med vsemi organizacijami mednarodne zveze krščanskih strokovnih organizacij najmočnejša. Francoska je mnogo šibkejša. Zato se nam zdi važno pogledati v zgodovino krščanske strokovne organizacije v Nemčiji, pregledati njene cilje in boje, ki so bili najhujši ravno v začetku, ko si je organizacija ustvarjala ideologijo, si utirala pot in polagala temeljne kamne današnje zgradbe.

Početki.

Prve krščanske strokovne organizacije v Nemčiji so zrastle nekako popolnoma spontano — po sami delavski volji in brez vsakih zunanjih vplivov. Organizirali so se porurski rudarji, sledili so jim ponekod zidarji, opekarji in kovinarji, v Duisburgu pa se je odcepil s krajevno grupo od socialdemokratske centrale Wieber, ki še danes vodi nemške kovinarje.

Med nemškim delavstvom je povzročila vrenje in kresanje duhov nastopajoča socialdemokracija. Nemški podjetniki so na drugi strani skušali ustanovljati rumene organizacije. Krščansko misleči delavci so hodili na zborovanja socialdemokratov in bili presenečeni nad velikim sovraštvom, ki so ga bruhali iz sebe govorniki proti Bogu, Cerkvi in duhovnikom. Prišli so do spoznanja, da se razpravljati o pomembnih stvareh, toda v napačni obliki. Katoliški krogi in delavska ter pomožniška društva so zrla na strokovna društva nezaupljivo kot na orodje socialistov. Nekateri so rekli, da je socialdemokracija božja kazen, drugi pa so se bali, da bodo strokovna društva skalila mirne odnose med delavci in podjetniki.

Krščanska delavska društva so tedaj sklenila ustanoviti svoje strokovne sekcije. Toda še predno so mogla to izpeljati, se je uresničila misel nemške krščanske strokovne organizacije, ki pa je bila brez programa. L. 1898. je zbruhnil v Krefeldski tekstilni tovarni štrajk. V tovarni je

bila le krščanska strokovna organizacija s 400 člani, pa brez denarja. Krefeldski strokovničarji so se razkropili po vsej Nemčiji, prosili podpore za stavkujoče in propagirali organizacijo. Organizacija je štrajk vzdržala, obenem pa najbolj razširila mnenje, da se mora vse delavstvo, organizirano v krščanskih strokovnih organizacijah, združiti v nemško zvezo. Organizacije so rastle dalje. Tako je ustanovil Adam Stegerwald v Monakovem organizacijo lesne stroko.

Važno vlogo je igrala organizacija tekstilnih delavcev v Achnu. Naslonila se je namreč na centrum, politično stranko katoličanov, in naglašala, da ni mogoče vzdržati krščanske strokovne organizacije, ne da bi bila naslonjena na politično stranko. Prijatelj te organizacije je bil založnik »Ljudskega prijatelja« Imelen Hubert. On in listov urednik sta bila tako zvana častna člana imenovane organizacije.

Imelen je igral predvsem važno vlogo. S svojim prijateljstvom do krščanske strokovne organizacije je zasledoval predvsem politične cilje (doslovno iz »Jahrbuch der chr. Gewerkschaften, 1908«). V januarju l. 1898. je organiziral tekstilna organizacija »socialni dan« Na njem je govorilo več referentov. Pri tem zborovanju se je prvič pokazala razlika v pojmovanju **krščanske strokovne organizacije**: Zastopnik rudarske organizacije Brust je zastopal mnenje, da mora biti strokovna organizacija strankarsko nevtralna, interkonfesionalna in enotna, dočim se je Imelen izrazil, da morajo biti strokovna društva politična. Imelenu se je posrečilo kljub Brustovemu nasprotovanju prodreti z resolucijo, »naj se čimprej skliče zbor delegatov strokovnih in delavskih društev Nemčije«, ki naj reši vsa sporna vprašanja. Imelen je pač hotel kovati vroče železo in pripravljati odločilni kongres.

»Za presojo razvoja nemškega krščanskega strokovnega gibanja je važno to-le: Z Brustom je stopil v ospredje človek, ki smatra samostojno in neodvisno strokovno organizacijo za edino možno in pravo. Za seboj je imel dolgoletne izkušnje iz bojev v Porurju. Z ustanovitvijo strokovnega društva krščanskih rudarjev na nepolitični in interkonfesionalni podlagi je razpršil vse prepire o organizacijskem

principu, ki so se vlekli desetletja. Nesporna zasluga Brustu je, da je rešil krščanski strokovni organizaciji samostojnost s svojo odločnostjo in brezobzirnostjo. Kako nejasne pojme o strokovni organizaciji je imel Imelen, kaže naslednji odstavek resolucije, ki jo je hotel dati izglasovati v Achnu:

»Socialni dan poziva vse poklicane, duhovnike in laike, posebno pa vse obstoječe krščansko socialne korporacije, da sodelujejo pri zbiranju in organiziranju sorodnih kršč. socialnih moči...« (Jahrbuch).

Taki resoluciji so se Brust in tovariši uprli z vso silo. Izvajanje resolucije bi pomenilo uvedbo zmešnjave. Imelena vendar ne moremo obsojati. Achenske razmere so bile namreč zelo žalostne, socialna razlika je bila velika, delavstvo je bilo otopelo, navezano mnogokrat v revščini na miloščino in je bilo veselo, če se je našel med pripadniki drugih stanov kdo, ki se je zanj pobrigal. Tako je mogoče, da so bili achenski strokovničarji popolnoma drugega mnenja, kot pa porurski rudarji, kjer je doseglo delavstvo veliko samostojnost. V Essenu je n. pr. zmagal pri parlamentarnih volitvah kandidat organizacije proti kandidatu ce-truma.

Kongres v Mainzu in predpriprave.

V začetku l. 1898. so razposlali predsednik achenske organizacije ter njena častna člana Imelen in Grim okrožnico strokovnim organizacijam ter social-političnim osebnostim, v kateri je bil sklican zbor delegatov katoliških delavskih društev in krščanskih strokovnih organizacij. A. Stegerwald piše v Jahrbuchu iz l. 1908., da so strokovničarji vsi zmajevali z glavami nad programom, ki je bil postavljen na dnevni red zbora. Strokovničarji so pričakovali od kongresa, da bo določil organizacijsko obliko strokovnim organizacijam in njihov značaj ter praktična pota, po katerih bodo hodile. To je predvsem dobro čutil Brust, ki je razposlal kot odgovor na Imelenovo okrožnico svojo okrožnico, v kateri je predlagal: 1. Na zboru delegatov naj bodo zastopane le čisto strokovne organizacije. Navzočnost delegatov katoliških delavskih društev ne bi bila priporočljiva, ker bi se čutila zapostavljena protestantska delavska društva. Strokovne organizacije

pa niso omejene na vero. 2. Dnevni red naj obsega le organizacijska vprašanja. 3. Predkonferenca naj uredi vse potrebno za kongres.

* Vsled te okrožnice je bil kongres najprej prestavljen na 4.—7. 9. Ker pa so se pojavili vedno novi glasovi, vsled katerih bi moral kongres razpravljati tudi o manj važnih vprašanjih, je bil kongres po Brustovi zaslugi odgođen za nedoločen čas. Priprave za bodoči kongres sta prevzela Brust in Erzberger, delavski tajnik iz Stuttgarta (južna-severna Nemčija). Sklicala sta dve konferenci, ki sta določili, da se vrši kongres ob binkoštih 1899 in sta upoštevala za dnevni red pretežno Brustove predloge.

A. Stegerwald piše, da je ta odločitev važna, ker »kdo ve, če bi krščansko strokovno gibanje imelo kak uspeh, če bi v prepiru zmagala achenska smer in če bi gibanje ubralo smer, ki mu jo je predpisal predstavnik achenske smeri Imelen.« Gibanje bi bržkone postalo žoga strank. Kajti ne le v Achnu, ampak tudi drugod so se pojavili »prijatelji«, ki so se pričeli zanimati za strokovno organizacijo. Za kongres je bilo določeno, da se ga bodo udeležili le delegati strokovnih organizacij, oni od delavskih društev pa bodo le poslušalci.* Sklenjeno je bilo tudi, da se osnuje centrala strokovnih organizacij. Brustova zasluga je bila, da je organizacija ohranila samostojnost. Brustova zasluga je bila, da je organizacija ohranila samostojnost. Brust je imel občutek, da bi organizacija izgubila samostojnost, če bi se podredila strankarsko-političnim ciljem. Pri tem ne smemo prezreti, da je tudi Brust delal vzajemno s častnim svetom rudarske organizacije, kar ga je pa le obvarovalo prenašanja. Ker smo imenovali preje častne svete, pojasnimo še ta izraz. Motil bi se, kdor bi mislil, da so bili ti sveti kaki delavski zaščitniki. Ta pomen je imel le delavski svet v Achnu. Povsod drugod pa so bili častni sveti le krožki prijateljev strokovne organizacije, ki so stali delavcem na strani s svojim svetom. V začetku so bili seveda še potrebni. Ze l. 1908. pa niso nikjer več obstojali. Postali so nepotrebni, ker je organizacija v enem desetletju vzgojila samostojne delavske voditelje, ki so jo mogli voditi brez nekdanjih prijateljev.

(Nadaljevanje.)